

Türkiye Tütün Üretimi ve Alternatif Politikalar

Mustafa SEYDİOĞULLARI

TAPDK

Uzman

mustafa.seydiogullari@tapdk.gov.tr

11 Haziran 2010

Elazığ

Tarlada tütün bitkisi

Kurutulmuş tütün yaprakları

Tütün dizen Adıyamanlı çocuk

Foto: Mustafa YÖRDEM

Fotoğraf: Cüneyt KOÇAK

Tütün dizen yaşlı üreticiler (İzmir-Menderes)

TÜTÜN ve ALKOL PİYASASI DÜZENLEME KURUMU

TÜRKİYE TÜTÜN PİYASASI, 2009 Yılı

Üretim	:	72.500 üretici	77.000.000 kg	529.000.000 TL
İhracat	:		97.184.000 kg	480.231.989 Dolar
İthalat	:		77.260.000 kg	388.550.651 Dolar

Tütün Ticareti Yetki Belgesi Sahibi Firma Sayısı: 51

2002 yılından bu yana geçen 8 yıllık süre zarfında tütün üreticisi sayısı 400.000'lerden 72.500'lere, üretim ise 160.000 tonlardan 77.000 tonlara düşmüştür. Tütün üreticilerinin yaş ortalaması 50'nin üzerindedir.

1988 yılında 610 ton ile başlayan tütün ithalatı 20 yılda 80.000 tonu bulmuştur.

Tütün bakım ve işleme tesislerinde yaklaşık 5.000 kişi çalışmaktadır.

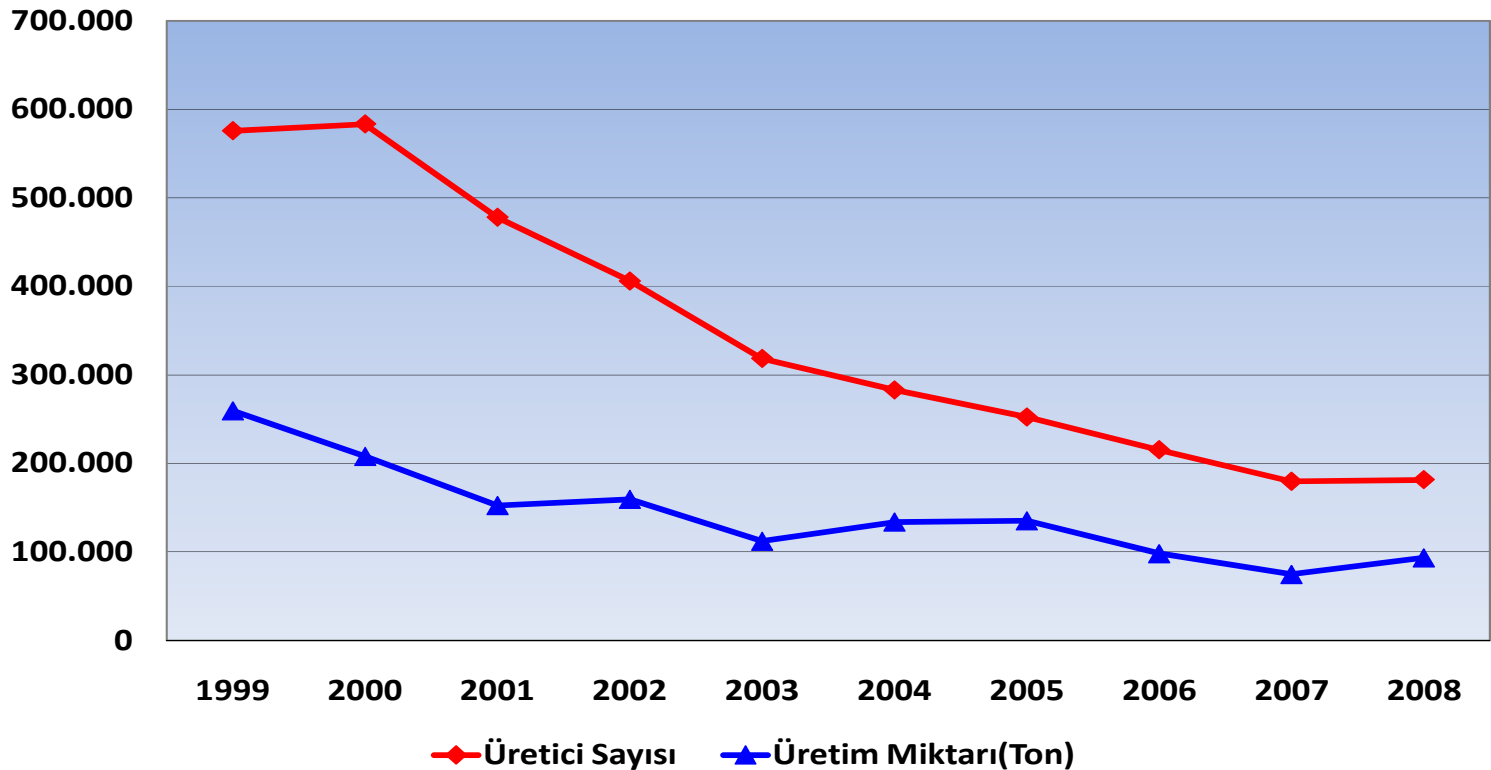
Türkiye Tütün Üretimi (2002-2009)

Ürün Yılı	Üretici Sayısı (Kişi)	Tütün Üretimi (Ton)	Alım Bedeli (TL)
2002	405.882	159.521	537.278.603
2003	318.504	112.158	466.479.733
2004	282.274	133.913	628.432.616
2005	252.312	135.247	533.931.866
2006	215.307	98.137	497.110.360
2007	179.769	74.584	451.259.433
2008	181.588	93.403	618.197.567
(*)2009	72.500	77.000	529.000.000

Türkiye Tütün Üretimi
Kaynak: TEKEL ve TAPDK kayıtları

Türkiye Tütün Üretiminde Mevcut Durum

Türkiye Tütün Üretim Durumu

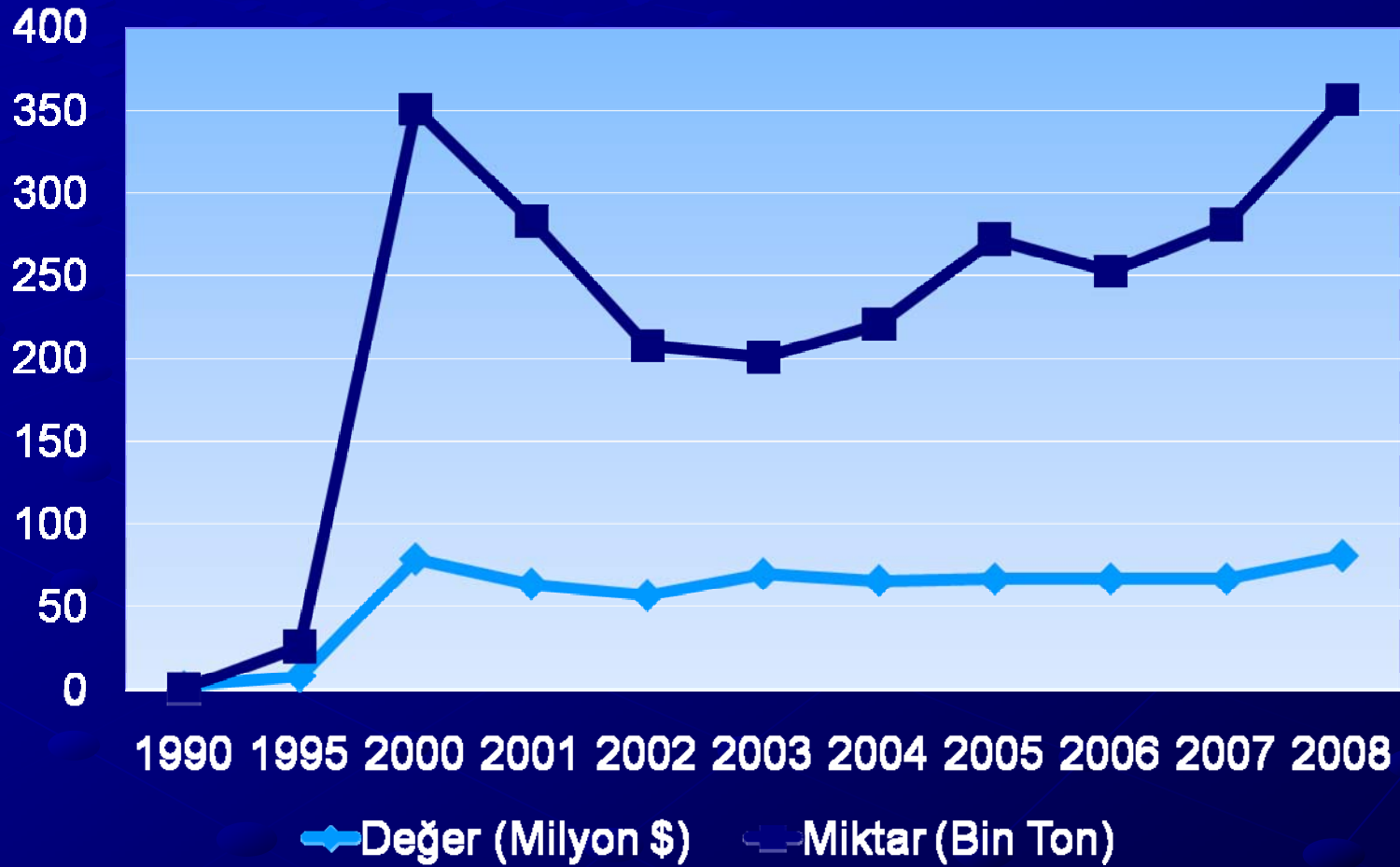

Türkiye Tütün Ticareti (2002-2009)

YILLAR	TÜTÜN İHRACAT MİKTARI (Ton)	TÜTÜN İHRACAT BEDELİ (ABD Dolar)	TÜTÜN İTHALAT MİKTARI (Ton)	TÜTÜN İTHALAT BEDELİ (ABD Dolar)
2002	88.850	279.871.000	55.800	207.083.000
2003	112.430	330.281.700	69.900	200.765.000
2004	106.988	388.466.600	57.300	221.100.000
2005	134.533	476.377.000	67.120	272.400.000
2006	127.976	497.043.200	66.550	252.800.000
2007	113.943	449.753.000	70.000	292.900.000
2008	152.033	428.442.000	83.600	372.600.000
2009	97.184	480.231.989	77.266	388.550.651

Türkiye Tütün Dış Ticareti

Türkiye Tütün İthalatı

TÜTÜN ve ALKOL PİYASASI DÜZENLEME KURUMU

Tütün alımları ve ekspertizi (Kozluk, Kiraz, Besni)

TÜTÜN ve ALKOL PİYASASI DÜZENLEME KURUMU

TÜRKİYE TÜTÜN MAMULLERİ PİYASASI, 2009 Yılı

Yurtiçinde 107,5 milyar adet sigara (20,4 milyar TL) satıldı.

Sektörde üretim yapan 6 sigara firması:
(PHILSA, BAT, JTI, EUROPEAN, IMPERIAL ve KT&G)

1 puro+ 1 pipoluk tütün+ 1 sarmalık kıyılmış tütün mamulü firması: (TEKA)

5 nargilelik tütün mamulü firması: (İMEKS, ŞERBETLİ, SELAR, SMYRNA, KAYA)

Toptan Satıcı : 2.191
Perakende Satıcı : 187.101

Tütün ürünleri üretim tesisleri ile pazarlama ve dağıtım faaliyetlerinde yaklaşık 10.000 kişi istihdam edilmektedir.

TEKEL'in (TTA) Durumu:

TEKEL'in “sigara birimi” 2008 yılında BAT'a 1,72 milyar dolar karşılığında satıldı.

TEKEL, 2008 yılında yüzde 27-28'lik bir pazar payına sahipti.

TEKEL, 2008 yılında 107.385 üreticiden 20.374.742 kg 93.457.238 TL bedelle tütün satın aldı.

TEKEL (TTA), 2009 yılında üreticilerle sözleşme yapmadı ve piyasadan çekildi.

TEKEL, ülke ekonomisi ve toplum sağlığı açısından stratejik önem taşıyan sektörde yasalara uyan, uygulayan örnek kamu kuruluşu niteliğiyle tütün üreticisinden işçisine, hatta tütün ürünleri tüketicisine kadar tüm kesimler için önemli bir kuruluştur...

TÜTÜN ve ALKOL PİYASASI DÜZENLEME KURUMU

Tütün Fonu:

İthal edilen tütünlerden 3 dolar/kg, sigaralardan 40 cent/paket alınıyor.
Hazine'ye irat kaydediliyor (2009 yılında yaklaşık 230 milyon Dolar)
01/01/2010 tarihinden itibaren *“homojenize tütün veya yeniden tertip edilmiş tütünler”* dâhil olmak üzere her türlü tütün mamulünün ithalatında kaldırıldı.

Tütün Ürünleri Üzerinden Alınan Vergiler:

01/01/2010 itibarıyla nisbi vergi yüzde 58'den yüzde 63'e çıkarıldı.
Bu oran, puro ve sigarillolar da yüzde 30.
Sigarada asgari maktu vergi tutarı ise 0,1325 TL.
2009 yılında tütün ürünleri üzerinden 11.546.093 TL ÖTV tahsil edildi.
2010 yılında sigara üzerindeki toplam vergi yükü yüzde 80'lere ulaştı.

2010 yılının ilk 4 ayında -2009 yılına göre-:

Sigara satışları 6,364 milyar adet azaldı (% 22,63).

Sigara satışlarından elde edilen ÖTV geliri ise 0,71 milyar TL arttı (% 20,06).

TÜTÜN KONTROLÜ ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ (TKÇS)

Madde- 17 Tütün üretimine alternatif ürün ve ekonomik faaliyet
Taraflar, gerekirse, birbirleriyle ve uluslararası ve bölgesel uzmanlık kuruluşlarıyla işbirliği içinde, tütün işçileri ve yetiştiricileri, eğer varsa bireysel satıcılar için ekonomik olarak varlıklarını sürdürebilecekleri alternatifler geliştireceklerdir.

Madde- 18 Çevrenin ve insan sağlığının korunması
Taraflar, İşbu Sözleşme'nin yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde, kendi topraklarında tütün yetiştirilmesi ve imalatı bakımından çevrenin ve çevreyle ilgili insan sağlığının korunmasına gerekli dikkati göstermeyi kabul ederler.

TKÇS 17 ve 18. Maddelerle İlgili Çalışma Grubu Toplantıları:

17-19 Haziran 2008, Meksika

16-18 Eylül 2009, Hindistan

20-23 Nisan 2010, Gana

TÜTÜN KONTROLÜ ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ (TKÇS)

Madde- 26 Mali kaynaklar

(...) Ulusal Sürdürülebilir kalkınma stratejileri çerçevesinde, tütün üretimine, ürün çeşitliliği dahil ekonomik açıdan sürdürülebilir alternatifler aranmalı ve desteklenmelidir (...)

ULUSAL TÜTÜN KONTROL PROGRAMI (UTKP)* ve EYLEM PLANI (2008-2012)

B.3. Tütün Üretimi ve Alternatif Politikalar

Amaç: *Tütün üretiminin kontrolü, izlenmesi, tütüne alternatif tarım ürünleri ve ekonomik faaliyetlerin belirlenmesi, tütün üreticiliğinden alternatif ürünlere geçen üreticilere ekonomik varlıklarını sürdürebilecekleri desteklerin sağlanması.*

Hedef: *2012 yılına kadar, tütün üretiminden vazgeçen veya vazgeçirilen üreticilerle, sektörden uzaklaşmak durumunda kalan tütün işçilerinin alternatif ürünlere ve ekonomik faaliyetlere geçişlerini tamamlama, sürdürülebilir alternatif geçim yollarının geliştirilmesini sağlamak.*

(*) 07/10/2006 tarihli ve 26312 sayılı Resmi Gazete’de 2006/29 sayılı Başbakanlık Genelgesi eki olarak yayımlandı.

B.3. Tütün Üretimi ve Alternatif Politikalar

Stratejiler:

1. Tütün üretiminin izlenmesi, kaydedilmesi işlemlerinin Avrupa Birliği Tütün Ortak Piyasa Düzeni normlarına uygun hale getirilmesinin sağlanması,

TAPDK/ABGS-TZOB-ETİB

2. 4733 sayılı Kanunla getirilen sözleşmeli üretim sisteminde görülen aksaklıkların giderilmesinin yanı sıra sistemin işleyişinde üretici örgütlerinin işlerliğinin artırılmasının sağlanması,

TAPDK-TKİB/TZOB-ETİB-STK

B.3. Tütün Üretimi ve Alternatif Politikalar

Stratejiler:

3. Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesinin 26. maddesinde belirtilen kaynakların ulusal planlar, programlar ve öncelikler çerçevesinde ülke tütün sektörünün istifadesi yönünde harekete geçirilmesi,
TKİB-TAPDK/TZOB-ETİB-STK

B.3. Tütün Üretimi ve Alternatif Politikalar

Stratejiler:

4. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde üretilen tütüne talebin azalması sonucu tütün üreticilerinin alternatif alanlara kaydırılması ve iyileştirilmesi için gereken sosyal politikaların yapılandırılması,
TKİB-TAPDK/TZOB-Üniversiteler-Belediyeler-Medya-STK
5. Kazanç yönünden tütüne alternatif ürünlerin teşviki ve teşvik edilecek ürünlerin pazarlanması için gerekli organizasyonların yapılmasının sağlanması,
TKİB-TAPDK/Üniversiteler-Belediyeler-Medya-STK

B.3. Tütün Üretimi ve Alternatif Politikalar

Stratejiler:

6. Yetiştirilen alternatif ürünlerin yerinde değerlendirilmesi amacıyla işleme, kurutma, depolama ve benzeri gerekli tesislerin kurulması,
TKİB/TZOB-Üretici Birlikleri-Üniversiteler
7. Üreticinin eğitimi ve bilgilendirilmesi amacıyla demonstrasyon yapılmasının sağlanması.
TKİB-TAPDK/TZOB-Üniversiteler-Medya-STK

Tütün Üretiminden Vazgeçip Alternatif Ürün Yetiştiren Üreticilerin Desteklenmesi:

9 ilde (Adıyaman, Batman, Bitlis, Burdur, Diyarbakır, Hatay, Mardin, Muş ve Trabzon) tütün üretiminden vazgeçip alternatif ürün yetiştirecek üreticilere; 2009 yılında dekar başına 108 TL, 2010 ve 2011 yıllarında ise dekar başına 120 TL destekleme ödemesi öngörüldü (*).

3 yıl süreli tütüne alternatif ürün desteği için toplam 116 Milyon TL kaynak ayrıldı.

2009 yılında anılan 9 ilde TEKEL ile üretim sözleşmesi olan 105.175 üreticiden sadece 10.263'ü destek için başvurdu.

Alternatif ürün üreten bu üreticilere bedel olarak yaklaşık 4.343.000 TL ödendi.

(*) 14/11/2008 tarihli 27054 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Tütün Üretiminden Vazgeçip Alternatif Ürün Yetiştiren Üreticilerin Desteklenmesine Dair BKK.

Tütün Üretimi, Ticareti ve Tütün Kontrolü Uygulamaları:

Ülke tütüncülüğünün bugünkü durumu, tütün kontrolü uygulamalarının bir sonucu olmayıp 1980'lerden itibaren uygulanan özelleştirme politika ve uygulamalarının bir sonucudur.

Türkiye'de tütün üretimi, desteklemenin kaldırılması, TEKEL'in (TTA) durumu, Tütün Fonu'nun kaldırılması, Asya ülkelerindeki düşük maliyetli üretim, tütün kontrolü yasalarının etkisi ve dünya piyasalarındaki talep daralması ile önümüzdeki birkaç yıl içinde 40-50 bin ton civarına düşmesi beklenmektedir.

Ancak, "Tütün Üretimi ve Alternatif Politikalar" başlığının amaç, hedef, strateji ve aktiviteleri kapsamında tütün üreticileri ve işçileri adına yapılması gerekenler yetersiz kalmaktadır.

Sonuç:

“Tütün Üretimi ve Alternatif Politikalar” kapsamında belirlenen amaç ve hedeflerin 2012 yılına kadar gerçekleştirilmesinde ve sonrasında;

ülke tütüncülüğünün mevcut ve gelecekteki durumu,

tütün kontrolünün ilke ve esasları,

Türkiye’nin kendine özgü şartları ve çıkarları dikkate alınarak

dengeli bir şekilde yürütülmelidir.

TÜTÜN ve ALKOL PİYASASI DÜZENLEME KURUMU

TEŞEKKÜR EDERİM